

osv. Det maa dog tilføjes, at Kongen, da Sagen naaede ham, bestemte, at der skulde dannes to Kommissioner, en for Tyendesagen og en for den veneriske Smitte, for at der ikke skulde kastes for stærk en Skygge paa den hele Tyendeklasses Moralitet ved saaledes officielt at behandle de to Opgaver som en og den samme. Selvfølgelig bedredes Forholdene i Aarenes Løb, og da vi efter den fri Forfatnings Indførelse fik den nugældende Tyendelov, raadede der ikke tilnærmelsesvis de Forhold, som Forfatteren her har skildret. Men at Forholdene dog vare daarlige og Tyendets hele Vilkaar ikke kunde jævnføres med de øvrige Borgeres, end ikke med de øvrige Arbejders, fremgaar bl. a. af de Forhandlinger, der førtes i 1853 i Lands-tinget og i 1853—54 i Folketinget om Tyendeloven.

Loven af 1854 betegner nu vel et Fremskridt. De, der den Gang sad i Folketinget som Repræsentanter for den almindelige Valgret og særlig for Bønderne, betonedede dog meget stærkt, at naar de nu stemte for Tyendeloven, saaledes som den forelaa, efter at de forgæves havde søgt at stille en Række Ændringer, der betegnede større Fremskridt, saa gjorde de det kun i Haab om, at Tyendeloven kun maatte gælde for en Tid, og at man inden føje Tid maatte komme til en bedre og mere naturlig Ordning. Nu skal jeg indrømme, at Tyendeloven af 1854 med alle dens mange snærende og inhumane Bestemmelser for Tyendet, ikke betegner den Tilstand, der i Øjeblikket er raadende. Tiden er løben fra den Lov, Tyendet behandles ikke, som en fremmed, der kom til Landet og gjorde sig bekendt med Tyendeloven, kunde vente det. Tyendet behandles bedre, end man kunde forudsætte efter den gældende Lov. Mange Forhold have her været bestemende, først og fremmest den almindelige Frihedsbevægelse, Bondebevægelsen bidrog til at skærpe hos Husbonden Følelsen af bans Pligt til at behandle Tyendet som Mennesker. Naar Bønderne kæmpede for almindelig Valgret, for at blive anerkendte som Borgere lige saa godt som de andre i Samfundet, faldt det godt i Traad med, at man i alt Fald i Bondebevægelsens første Dage og senere hen fandt det naturligt fra Venstres Side, at Tyendet, de Folk, der tjene i en andens Hus, hjælpe til i Gaarden, stille med det hele, ens Medarbejdere baade i godt og ondt, bør behandles som Mennesker. Hertil kom den Oplysningsbevægelse, der navnlig formede sig i Højskolen, ogsaa den har utvivlsomt

bidraget til at skabe en større og rimeligere Forstaaelse af Tjenestefolks Krav. Senere kom Arbejderbevægelsen, der formede sig som en bestemt Klassebevægelse, med bestemte Krav paa fuld Ligestillelse med de andre Borgere. Skønt Arbejderbevægelsen herhjemme som i de fleste andre Lande ret naturlig først formede sig som en Bevægelse af Byarbejderne, glemte den ikke Landarbejderne, tværtimod! Gennem de mange Aar, hvor Arbejderbevægelsen har været med til at gøre en Gerning i dette Land, har den i høj Grad taget sig af de daarlige stillede i vort Land, navnlig af de Folk, der ikke hørte Organisationerne til, der ikke kunde stemme, fordi de ingen Stemmeret havde, som heller ikke læste den socialdemokratiske Presse, fordi de maaske slet ikke læste nogen Presse, fordi de ikke havde nogen Trang til eller Interesse for at følge med de Begivenheder, der skete herhjemme, socialt og politisk. Socialdemokratiet har ikke mindst gennem dets Presse været en god Talsmand for det forurettede Tyende, og det er lykkedes at tilvejebringe en stærkere offentlig Mening end tidligere, for at Tjenestefolk skulle behandles humant og menneskeligt. Det tør vel siges, at aldrig før har der været saa stærk en offentlig Mening for at faa en Lovgivning, der er i Overensstemmelse med Tidens Aand, med den humane Aand, som netop nu.

De Mænd, der i sin Tid toge et Arbejde op for at kræve større Hensyntagen, større Retfærdighed, større Menneskelighed over for Tyendet, var Venstres mest fremtrædende Mænd. Saaledes i første Række den udmærkede Bondeven og Venstrefører, Tscherning. Han stillede sig meget reserveret over for den Tyendelov, der forelagdes i 1854, og udtalte Haabet om og Troen til, at den maatte være fjernet inden en Menneskealders Forløb. Tschernings gode Tro til, at den demokratiske Udvikling i Løbet af en Menneskealder skulde feje denne Undtagelseslov, denne i mange Henseender middelalderlige Overlevering bort, holdt ikke Stik. Tscherning oplevede ikke at se Tyendeloven ophævet. Der skulde ikke gaa 1 Menneskealder, der skulde gaa 2, men jeg vil ikke haabe, at der skal gaa 3. Netop i Aar fejrer Tyendeloven sit 50 Aars Jubilæum, jeg haaber ikke, den maa komme til at fejre flere Jubilæer, men at vi efter i 50 Aar at have haft denne Tyendelov maa skride til en Fjernelse af den og naa til en Beskyttelseslov for Tyendet.

I Samlingen 1866—67 lykkedes det at